

Poskus asimilacije je zločin

Náš list se je v zadnjem času večkrat dotaknil vprašanja beneških Slovencev, še posebej stališč, ki jih o njem zavzemajo katoličani videmske pokrajine. Znano je, da sedanji videmski nadškof msgr. Battisti javno podpira prizadevanja po priznanju enakovrednega statusa beneških Slovencev v okviru zaščitnega zakona, ne moremo pa tega trditi za vodilne predstavnike videmske Krščanske demokracije. Le-ti tako kot v preteklosti zavzemajo dvoumno stališče, saj obstoj Slovencev v videmski pokrajini priznavajo le na ravni folklorne zanimivosti, ne pa kot enakopravnega nacionalnega subjekta. To je tudi povzročilo, da se mlajša inteligenca katoliške usmeritve, ki deluje med beneškimi Slovenci, politično ne povezuje več s Krščansko demokracijo, ampak išče drugačnih političnih zaveznikov, kar velja zlasti za ljudi blizu krožka »Studentenci«.

Da smo se povrnil k temu vprašanju, nas je vzpodbudila vest iz zadnjega časa, iz katere je razvidno, da je zastopnik beneških Slovencev ob nedavnem slovenskem romanju v Rim izročil papežu posebno spomenico, v kateri ga seznajajo z vprašanjem Slovencev v videmski pokrajini, opozarjajo na nevarnost, da bodo izločeni iz zaščitnega zakona in ga kot vrhovno avtoriteto Cerkve prosijo za pomoč. Časi so danes drugačni in je pričakovati, da spomenica ne bo ostala brez odmeva, tako kot tiste iz predvojnega časa, ko so beneško-slovenski duhovniki z msgr. Trinkom na čelu na svoja pisma v Vatikan zaman čakali odgovora, še manj pa ukrepanja v njihovo korist. Navsezadnje je med tem časom prišlo do II. vatikanskega koncila, ki je v svojih konstitucijah spregovoril tudi o vprašanju manjšin in poudaril, da pomenijo poskusi da njihovo uničenje strahoten zločin, ki ga je treba obsojati z vso strogostjo. Danes bi si npr. težko predstavljali škofa, ki bi prekinil slovensko molitev in nadaljeval v italijanščini, kar se je npr. nekoč zgodilo te dni umrlemu župniku Mariu Cernetu ob pastoralni vizitaciji videmskega nadškofa msgr. Zaffonata, kot smo prebrali v nekem nekrologu. Upati je, da se taki časi ne bodo povrnil, kljub temu pa še enkrat izražamo zaskrbljenost prav zaradi preživelih stališč stranke, ki pridevnik »krščanska« nosi celo v svojem uradnem nazivu, a očitno ne ve, kaj o asimilaciji misli II. vatikanski koncil, ki za vsa-

dalje na 2. strani ■

Razmišljanje ob 8. marcu - mednarodnem prazniku žensk

Opaziti je, da je 8. marec vsako leto bolj občuten, tudi med tistimi ženskami, ki ga do pred kratkim niso praznovali. Tako postaja vsako leto ta dan priložnost za razprave, predavanja in reševanje številnih problemov, s katerimi se morajo ženske soočiti vsak dan. Delo, študij, otroci, enakopravnost, mir so argumenti, ki so vsem ženskam posebno pri srcu in na katere skušajo tudi najti odgovor, čeprav večkrat naletijo na gluha ušesa in zaprta vrata prav zato, ker so ženske. Najbrž je pri tem stavku že marsikomu zavrela kri. Seveda mislimo s tem na predstavnice drugega spola, ki se večkrat ne strinjajo s tako imenovanimi nežnim spolom, ko trdi, da so njegove predstavnice zapostavljene, podcenjevalne, izkoriščane. Saj si ti gospodje sploh ne morejo predstavljati, da bi postale ženske popolnoma enakopravne, ker imajo globoko ukoreninjeno podobo o ženski, ki mora biti predvsem poslušna, pokorna in ji sploh ne sme priti na um, da bi se zanimala za nekaj, kar je po tradiciji rezervirano moškim.

Ženske so se morale same truditi in se boriti, da so dosegle vsaj osnovne človeške pravice, čeprav tega še danes niso dosegle po vsem svetu. Gotovo spada med prve uspehe tudi proglasitev osmega marca za mednarodni dan žensk, saj se je to zgodilo že leta 1910 v Københavnu. Ta datum so izbrali zato, ker je na ta dan leta 1908 zgorelo v neki tekstilni tovarni v New Yorku kar 108 žensk, ker je gospodar zaprl poslopje, v katerem so stavkale. Prav v tistih letih so se namreč ženske začele prebujati in zahtevati svoje pravice, predvsem volilno pravico, kajti vedele so, da bodo lahko s svojimi glasovi bistveno vplivale na dogajanje doma in po svetu. Tega so se zavedali tudi moški, saj so se dolgo in vztrajno otepali ženskih zahtev, tako da so te dosegle

pravico glasovanja na Angleškem leta 1918, v Italiji pa šele leta 1945. Tako lahko trdimo, da so danes ženske v resnici enakopravne, vsaj na papirju, saj so pred kratkim spremenili tudi nekatere člene družinskega prava.

Ze na prvi pogled lahko ločimo pripadnika moškega spola od pripadnika ženskega spola. Pomagajo nam postava, sekundarni spolni znaki, če ne upoštevamo še vseh drugih običajnih noš enega ali drugega spola, tako na primer kratko ostrizeni lasje pri moškem, daljši pri ženskah, na kar pa se danes ne moremo več zanesti; kot ne moremo trditi, da je nekdo moški zato, ker nosi hlače, čeprav lahko trdimo, da ni moški, če ima krilo. Te razlike so tudi nekaj normalnega in nikomur še ni prišlo na pamet, da bi te razlike odpravili ali jih na kak način skušal znikati. Predvsem ženske pa zelo težko sprejmejo tezo, da smo moški in ženske različni tudi v naših psihičnih sposobnostih, predvsem pa kar se tiče inteligenčnega kvocienta. Razlike na tem področju so pripisovali do pred kratkim predvsem različnemu načinu vzgoje, ki so ga deležni otroci enega oziroma drugega spola; res je namreč, da je vzgoja otroka pogojena od njegovega spola: že v prvih letih dobi namreč deklica punčko, posodo, šivanko, deček pa avtomobilčke, stroje, puške, bicikel itd. Deklica mora nato pomagati pri gospodinjskih delih, medtem ko fantje tega pogosto ne delajo. Oni se lažje posvetijo športu, kot je na primer košarka ali nogomet, medtem ko je za deklico bolj primeren balet ali ritmična gimnastika, seveda samo tja do petnajstega, šestnajstega leta. Večkrat lahko tudi slišite, da so starši mnenja, da ni nujno, da dekle dela ali dokonča šolanje, ker se bo poročila, medtem ko je nujno da študira ali da dobi delo fant.

dalje na 2. strani ■

Furlansko gibanje podpira zahtevo po globalni zakonski zaščiti Slovencev

Deželno tajništvo Furlanskega gibanja nam je poslalo v objavo pismo, v katerem sporoča, da podpira zahtevo po odobritvi globalnega zaščitnega zakona, ki naj organsko uredi vprašanja slovenske narodne skupnosti v Italiji.

V tej zvezi Furlansko gibanje meni, da bi morali pri sestavi takega zakona neposredno sodelovati zainteresiranci. Zakon bi moral dalje upoštevati tudi ozemlje v videmski pokrajini, na katerem je znano, da živijo Slovenci, ki še vedno čakajo, da država prizna njihov obstoj.

Ceprav jo je osiromašilo izseljenstvo,

je ta skupnost kljub vsemu znala izraziti združenja in ustanove, ki jasno kažejo, kako se njeni pripadniki živo zavedajo lastne narodne bitnosti.

Furlansko gibanje nato opozarja, da je radikalna stranka v njegovem imenu vložila v parlamentu zakonski predlog za zaščito etnično-jezikovnih skupnosti v severni Italiji. Ta predlog vsebuje poleg norm za zaščito furlanskega jezika tudi norme za zaščito slovenske in nemške skupnosti, v prepričanju, da je treba etnično-jezikovnim manjšinam zagotoviti enake pogoje za kulturni in družbeno-gospodarski razvoj

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 11. marca, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder: »Vike Viking« (Runer Johnsson - Lelja Rehar), RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba brez meja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 12. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giuseppe Verdi: Rigoletto (prvo dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Slovenski umetniki na Montmartru; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Ivo Vojnovič: »Ekvinokcij«; 15.00 »Ko trkam na nebesna vrata...«; 15.30 Evergreeni; 16.00 Prigode navadnega vojaka; 16.15 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiško in pianist Janko Šetins; 18.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 13. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovensko učiteljstvo pod fašizmom; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 10.20 Giuseppe Verdi: Rigoletto (drugo in tretje dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Alenka Goljevšček: Mit in slovenska ljudska pesem; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Naš pravljični telefon«; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Od Milj do Devina; 16.30 Tja in nazaj; 16.45 Postni govor; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skupina »Gallus consort« v našem studiu; 18.00 Pod starozaveznimi šotori: Alojz Rebula: »Satan se predstavi«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 14. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za 1. stopnjo osnovne šole; 11.30 Literarni listi; 12.00 Iz noči življenje se poraja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Oktet »Simon Gregorčič«, oktet »France Bevk« in »Lovski oktet«; 13.40 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Ivo Vojnovič: »Ekvinokcij«; 15.00 Diskorama; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violončelist Miloš Mlejnik, letošnji Prešernov nagrajenec; 18.00 Grmade po gorah gore; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 15. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški nasveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: »To je pa laž!«; 14.30 Pop-Magazin; 16.00 Na goriškem valu; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Baskovski mešani zbor »Eskifaia« iz Hondarribie v Španiji; 18.00 Četrtekova srečanja: Dosje Koprivišče; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 16. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Beležka; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Ivo Vojnovič: »Ekvinokcij«; 14.35 Od ekrana do ekrana; 16.30 Tja in nazaj; 16.45 Postni govor; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Kitarist Igor Starc v Gallusovi dvorani v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 17. marca, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičja; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Pianistka Dubravka Tomšič, tenorist Nicolai Gedda, simfonični orkester in zbor RAI iz Milana; 11.50 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le« - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotiček: »Zakajček in Vseved«; 14.30 Naš dobri stari radio; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Slovenski ljudski Olimp: Mirko Mahnič: »Zgodbe treh svetnikov«, RO; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

PREJELI SMO:

Slovenska skupnost o političnem položaju v Trstu

»Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti je na svoji zadnji seji pred dnevi obravnaval predvsem krajevni politični položaj, ki je nastal po izglasovanju proračunov tržaške občine in pokrajine ob vzdržanju svetovalcev Liste za Trst po predhodnem dogovoru, da do 31. marca sedanja manjšinska odbora odstopita in se začnejo pogajanja za sestavo novih trdnih večin, ki bi morale trajati do konca sedanjega mandata.

V zvezi s tem je izvršni odbor SSK poudaril že znano stališče, ki prevladuje v slovenskih krogih, da sestavljanje novih večin ne sme pomeniti odstopanje od dosežanih stališč za pravično in zadovoljivo rešitev vprašanja globalne zaščite Slovencev. Zato pisanje časopisov in govorice, da se nekatere politične sile nagibajo k vnaprejšnji omejitvi programskih načel glede manjšinske zaščite in izključitvi Slovenske skupnosti iz novih večin in odborov, so pomemben odraz obujenih nacionalističnih teženj nekaterih krogov, ki bi hoteli

slovensko komponento kratkoma izločiti iz mestne uprave ter jo potisniti v okolico in na podeželje oziroma na Kras, kot se nekateri običajno izražajo. In to prav v tem kočljivem trenutku, ko sta vlada in parlament občutljiva za dogajanja pri nas, kar gotovo vpliva na odločitve v Rimu glede vsebine in obsega naše zaščite. Z izključitvijo predstavnikov manjšinske stranke iz tukajšnjih uprav bi nasprotniki naše globalne zaščite hoteli dokazati »italijanstvo« Trsta in da zato manjšinska zaščita v mestu ne pride v poštev.«

—O—

DVE POMEMBNI MEDNARODNI SREČANJI

Ta teden bosta v deželi Furlaniji - Juljski krajini dve pomembni mednarodni srečanja. V petek, 9. t.m., se bodo v miramarskem gradu sestali predsednika vlad Slovenije in Hrvaške, glavarji avstrijskih dežel in predsedniki italijanskih dežel, ki sestavljajo mednarodno delovno skupnost Alpe Jadran. Začasni predsednik te delovne skupnosti je odvetnik Antonio Comelli. Na zasedanju v miramarskem gradu bodo pregledali načrte in delo, ki so ga do zdaj opravile tehnične komisije.

Isti dan pa se bo v Gradežu, na pobudo tamkajšnje občinske uprave, začelo dvodnevno zasedanje, na katerem bodo razpravljali o grezničnih napravah, ki se iztekajo v Jadransko morje. Zasedanja se bodo udeležili italijanski in jugoslovanski izvedenci ter predstavniki vseh italijanskih dežel ob Jadranskem morju. Gre za pomembno zasedanje, saj prav greznične naprave predstavljajo enega izmed vzrokov za onesnaženje Jadranskega morja.

JUGOSLOVANI IN SAN MARINO

Kapitana regenta San Marina sta prejšnji teden zaključila večdnevni uradni obisk v Jugoslaviji. Na obisk v San Marino sta povabila predsednika jugoslovanske federacije. Datum obiska bodo še določili.

POSKUS ASIMILACIJE JE ZLOČIN

■ nadaljevanje s 1. strani

kega katoličana glede javnih zadev pomeni vsaj moralno obvezo. Ustrezna koncilska konstitucija o teh vprašanjih nedvoumno govori: »Zaščita osebnih pravic je nujen pogoj, da se lahko posamezniki ali združeni občani udeležujejo javnega življenja in urejanja javnih zadev. V tej zvezi narašča zaskrbljenost za ohranitev pravic manjšin, ki živijo med večinskim narodom, ne da bi te seveda pozabljale na svoje obveznosti do obstoječe politične skupnosti.«

In ne nazadnje ni nepomembno dejstvo, da je vprašanje narodnih manjšin prišlo v koncilске dokumente tudi po zaslugi slovenskih škofov, sodelujočih na koncilskih zasedanjih.

Razmišljanje ob 8. marcu...

■ nadaljevanje s 1. strani

Vse to torej nujno privede do razlik, ki jih lahko zabeležimo v mišljenju in obnašanju moških oziroma žensk. Z raznimi testi so ugotovili, da je moškim bližje matematično mišljenje in zato vede, ki zahtevajo natančno mišljenje, medtem ko so ženske sicer pridne matematičarke, vendar bolj nagnjene k intuiciji in jezikovnemu izražanju. Vse te razlike so torej osnovane samo na različni vzgoji, ali lahko trdimo, da so tudi razlike v sami zgradbi možganov? Vsem je znano, da se pripadniki dveh spolov obnašajo drugače tudi zato, ker imajo drugačne spolne hormone, ki vplivajo na njihov fizični pa tudi psihični razvoj. Zakaj bi ti hormoni ne pogojevali tudi različnega razvoja naših možganov, ko bistveno vplivajo na razvoj vseh drugih organov našega telesa. To tezo so nekateri raziskovalci opravičili tudi

z dejstvom, da so možganske celice ali nevroni v resnici pri dveh spolih različne, predvsem v tistih predelih možganov, ki so odgovorni za naše čustveno obnašanje. V raznih živalih so namreč ugotovili, da imajo samci več in tudi večje celice prav v teh predelih. Poleg tega se zdi, da medtem ko lahko opazimo pri njih večjo specializacijo vsake možganske poloble za posebne naloge, (kot na primer leva, ki nadzoruje izražanje) to ni tako izrazito pri ženski. Če so torej razlike med moškim in žensko osnovane na bioloških razlikah, so naše sposobnosti že določene in istočasno omejene (tako na eni kot na drugi strani) že ob rojstvu. Prav te razlike in različna nagnjenja pa dovoljujejo dopolnjevanje med moškim in žensko, na katerem je osnovano tisto razumevanje in sožitje, ki mu pravimo ljubezen.

I. T.

Vtisi z bele olimpiade

Pogovor s Sašo Rudolfom

Zimske olimpijske igre v Sarajevu je za slovensko radijsko postajo v deželi Furlaniji - Julijski krajini spremljal časnikar Saša Rudolf. Naprosili smo ga za krajši pogovor, kateremu se je rad odzval.

Kateri dogodek na beli olimpiadi je nate naradil najgloblji vtis?

Nepozabnih dogodkov na sarajevskih igrah nikakor ni manjkalo, toda nepozabno v spominu mi bosta ostala dva, ki sta tesno povezana z našo narodno skupnostjo: zgodovinski trenutek 8. februarja na stadionu Koševo, ko je na otvoritveni slovesnosti slovenščina postala olimpijski jezik — Bojan Križaj je zaprisegel v imenu nastopajočih — in zmago slavje na Bjelašnici 14. februarja, ko je Novogoričan Jure Franko prismočal prvo slovensko olimpijsko kolajno na zimskih igrah. Tudi po desetletjih, ko bo spomin na Sarajevo 84 že nekoliko zbledel, nihče ne bo mogel mimo teh dveh ključnih trenutkov naše slovenske, pa tudi svetovne športne zgodovine. In tudi tedaj bodo jasne razlike v značaju Gorenjca Križaja in Primorca Franka. In vendar so igre zagodile hladnemu Gorenjcu: klonil je pred psihološkim pritiskom, da v slovenščini govori stotinam milijonov televizijskih in radijskih poslušalcev, med prisego ga je za hip zapustil spomin, da ni znal več naprej. Prav s tem pa je pridobil na simpatiji, saj ni bil več hladni Bojan Križaj lovec na točke za svetovni pokal, pač pa mlad, simpatičen dečko, ki se je znašel izven svojega ambianta, ki se lahko zmoti, ki torej z eno besedo ni robot, pač pa človek. Ta človeška toplota, ki je pri Križaju prišla na dan morda le na otvoritveni slovesnosti, je glavna karakteristika Jureta Franka,

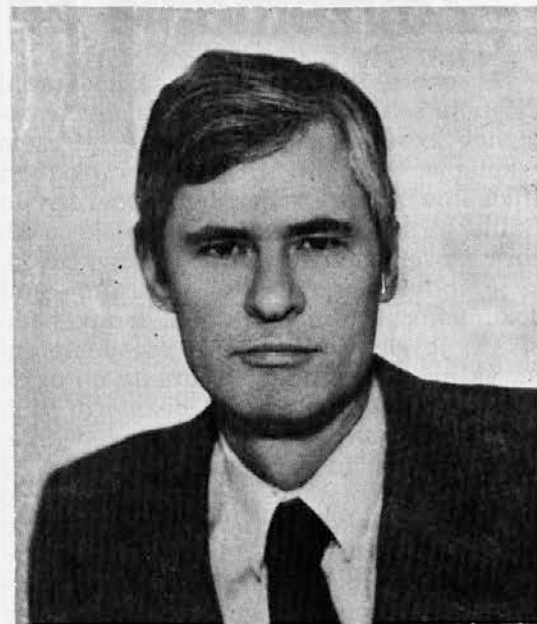
simpatičnega, vedno veselega, pa tudi odrezavega, a vendar vedno odkritega mladega smučarja.

V mnogih časnikih smo brali, da so pri organizaciji iger imeli levji delež Slovenci. Kako so se po Tvojem mnenju organizatorji izkazali v primerjavi z drugimi igrami, ki si jih spremljal?

Verjetno nismo daleč od resnice, če trdimo, da so se slovenski športni delavci (zimskih športov seveda) množično, če že ne v celoti februarja in že prej izselili v Sarajevo. Na Bjelašnici (moške alpske discipline) so se v mednarodni žiriji izmenjevali Senčar, Tomič, Klinar, Gartner in Plavšič, na Jahorini Podkubovšek, Sušnjak, Krivošič, Gašič, na Igmanu sta za teke skrbela Peter Petriček in Janez Pavčič, za skoke pa Janez Goršek in Danilo Pudgar. Toda to je le nekaj imen, katerim bi morali pridati še desetine in desetine športnih delavcev, ki so skrbeli za proge, za hitre informacije v pres centrih itd. Tudi v novem Mednarodnem RTV centru je bilo na desetine uslužbencev ljubljanske RTV, ki so med igrami, mnogi pa že leto dni prej okrepili in v nekaterih primerih tudi vodili sarajevski center.

Kakšno je bilo vzdušje med tujimi časnikarji v Sarajevu, kako so komentirali organizacijo iger, zlasti izven in mimo svojih uradnih dolžnosti?

Poklicni časnikar se ne razlikuje v mnogem od navadnega turista, ko se ozira po novem okolju, ga skuša razumeti in vsaj površno spoznati. Prav zaradi tega padejo najprej v oči vse tiste stvari, ki so povsem v skladu z okusom in navadami dežele, iz katere prihaja, šele nato pa stvari, ki so dobro izpeljane. Poleg tega je takoj raz-

vidno, če je dopisnik prvič na večji mednarodni prireditvi, ali je že star gost olimpijskih iger in svetovnih prvenstev. Novinec — to je povsem razumljivo, vendar ne opravičljivo, saj se je moč o preteklosti informirati, kar je za človeka, ki se poklicno ukvarja prav s področjem informiranja dolžnost — odkriva na vsakem koraku Kolumbova jajca, ki pa so jih pred njim odkrili že drugi in to vsaka štiri leta vsaj dvakrat ob zimskih in poletnih igrah. Če pustimo to skupino kolegov, ki je imela skoraj vedno odprta usta od zivanja — zdaj v dobro, zdaj v slabo — in se osredotočimo na kolege z izkušnjami, potem so bile ocene o organizaciji na splošno ugodne, povoljne in pohvalne. Če so novinci ugotavljali, da so zimске-igre le biznis, so izkušenejši poudarjali, da je Sarajevo z igrami le pridobilo, tako na ugledu kot tudi s finančnega vidika, saj tokrat ni bilo finančnih izgub. Te ocene, ki smo jih slišali v

dalje na 8. strani

odmevi - odmevi - odmevi - odmevi - odmevi

Slovenci v Italiji in politični pluralizem

IV.

Smrt narodnih držav ne pomeni preprostega ukinjanja suverenosti držav nasploh, vsaj v nič večji meri ne, kot uveljavljanje svobode vseh ne včlenjuje preprostega ukinjanja osebnih svobod. Smrt narodnih držav niti ne pomeni ipso facto razkroja držav, v katerih številčno prevladuje en narod, ampak zgodovinsko neustreznost političnih tvorb, ki ne dopuščajo, da bi ob večinskih v njih živeli še manjšinski narodi, če seveda so — a to je dejansko prej pravilo kot izjema.

Skratka, smrt narodnih držav, v kolikor jo zahteva politična uveljavitev vseh narodov, ni nič drugega kot uveljavljanje političnega pluralizma na mednarodni ravni.

Narodnost in zemlja

Ob tem ne smemo in še prej ne moremo prežeti po eni strani delne zgrešenosti, po drugi strani pa tudi delne pravilnosti avstromarksističnega stališča, po katerem bi morale narodne avtonomije biti personalnega in ne teritorialnega značaja.

Da je to gledanje zgodovinsko neustrezno, v kolikor pojmuje narodno avtonomijo kot zgolj kulturno, smo že podčrtali. Poleg tega pa je zgrešeno ali vsaj enostransko ravno v tem, da izhaja iz načelnega zanikanja bitne povezave med

narodnostjo in zemljo (domovino). Za podkrepitev svojega stališča so avstromarksisti radi navajali primer Judov, češ da so se obdržali kot pravi narod, čeprav niso imeli lastne zemlje. V resnici pa so avstromarksisti pri tem pozabljali, da »od egiptovske in babilonske sužnosti pa do sedanje razpršenosti po svetu, in poleg zavesti izvoljenega naroda, ki jih (Judje, o.p.) je vezala, je bila tudi misel na obljubljeni deželo, v kateri se cedita med in mleko, kar jih je ohranjalo v njihovi zavesti istega naroda, zavesti iste skupnosti« (Vinko Brumen). In koliko je bila ta zavest zgodovinsko tvorna, je nenazadnje dokazal uspeh sionizma.

Ker so Judje skrajni primer, ni prenačljeno sklepati, da je zemlja bitno povezana z narodnostjo. Vsak narod dejansko ima svojo domovino. A ne v smislu, da bi bila iz pojma vsakega posameznega naroda že logično izvedljiva točno, zemljepisno določena domovina. Kot bi morebiti dejal Ivan Urbančič, za vsak narod je nujno, da ima neko domovino, ne pa ravno tisto, ki jo dejansko ima. Še več, ni rečeno, da je domovina, ki jo narod ima, izključno in povsem njegova lastnina. Več narodov more in tudi sme imeti vsaj delno isto zemljo.

Poleg tega je treba še upoštevati, da je zemlja danes za narode z določenih vidikov manj

pomembna kot nekoč. Tako na primer z gospodarskega vidika. Kot je nedavno pisal Marko Kremžar, je nekoč lastništvo zemlje skorajda v celoti »zagotovilo gospodarsko samostojnost in zato jo je narodna skupnost branila za ceno življenja«. Danes pa »zemlja navadno ne predstavlja več glavnega narodnega premoženja« in »postajajo: talent, delo, tehnologija in kapital že pomembnejše predpostavke v bilanci marsikaterega naroda«.

Narodnost je torej res bitno povezana z zemljo, a ne na preprost in vselej enak način, tako v časovnem kot v prostorskem smislu. Vse to pa je seveda vredno upoštevanja pri današnjem uveljavljanju političnega pluralizma na mednarodni ravni.

Politični pluralizem in narodnost

V večstopenjski zgradbi razvitega sistema političnega pluralizma ima narodnost torej dvojno vlogo. Po eni strani je prostor, kjer se politični pluralizem lahko in mora uveljavljati; po drugi strani pa je tudi element v širšem prostoru, v katerem se politični pluralizem spet lahko in mora uveljavljati. Kot smo že mimogrede omenili, narodnost ni nujno edina, ki odigrava takšno dvojno funkcijo. Podobno vlogo utesnejo namreč do neke mere imeti razne nad-narodnostne in pod ali pred-narodnostne etnične skupnosti. Vendar je narodnost med njimi zaenkrat gotovo najvažnejša, kot smo že poudarili, ko smo govorili o njeni politični razsežnosti.

n j
(Bo še)

Zavzemanje za ohranitev miru

V soboto, 3. t.m., je bilo v kinodvorani Cristallo v Trstu zborovanje za mir, razorožitev in razvoj pod geslom: »Proti vsem raketam«. Priredili so ga mirovni odbori študentov z licejev Petrarca, Oberdan in Galilei ob sodelovanju koordinacijskega odbora slovenskih študentov. Srhljiv uvod, ki je vplival na potek vse diskusije, je bil dokumentarni film »Hirošima, dan po bombi«, ki je globoko pretresel vse udeležence, vključno tudi štiri diskutante ob okrogli mizi. Ti so se dotaknili nekaterih vidikov pomanjkanja kulture miru med državami, v svetu in v samem mestu Trst. O posledicah hipotetične atomske bombe in o povratku v nekakšno novo kameno dobo človeške civilizacije, ki bi to pomenila nov spopad, je govorila Margherita Hack, ravnateljica astronomskega observatorija v Trstu. Duhovnik Mario Vatta, ki je znan zaradi svojega zavzetega dela za reševanje narkomanov, je poudaril, da je treba najprej zagotoviti pravičnost, da bo moč postaviti osnove za mir. Delovati je treba konkretno tudi v Trstu in se dosledno odločati za nenasilje. Prof. Giorgetti s tržaške uni-

verze je dejal, da volja posameznikov — čeprav je še tako soglasna — ne zadostuje, temveč mora biti ta volja kolektivna, to se pravi izraz skupnega hotenja vseh ljudi. Poudaril je tudi potrebo ne samo boja proti atomski nevarnosti, temveč proti vsakemu nasilju, vsakemu vzroku nemiroljubnega reševanja napetosti in problemov v svetu.

Globoko humanističen je bil pristop pesnika Cirila Zlobca, ki je govoril tudi v slovenščini in je pri tem poudaril, da je to zborovanje poskus obojestranskega razumevanja med drugače govorečimi ljudmi.

—o—

18. KRAŠKI PUST

Od Pikelca do Brdine je bilo v soboto, 3. marca, na Opčinah vse živo. Bilo je mnogo gledalcev, a tudi pustnih mask, raznih šem ter voz, ki so jih pripravile razne vasi. Godbe na pihala so pridno ubirale svoje instrumente, ljudje pa so zaradi burje premraženo gledali na veselo in šaljivo družbo. Tudi tokrat se je vabilu organizatorjev Kraškega pusta odzvalo veliko »arhitektov« pustnih voz. Nekateri so bili res domiselni in polni sarkazma in humorja. Mednarodna in italijanska politika, to je bila tema zmagovitega voza s Proseka in Kontovela, ki je imel naslov »Stric Sam financira italijansko zakusko«. Voz s Padrič in Gropade je imel za temo libanonsko krizo, gledali pa smo tudi druge, recimo šempoljskega, iz Praprota, Trnovce, Bazovice ali openski voz, ki se je uvrstil na drugo mesto in kriškega, ki je precej originalno prikazoval trajno, skoraj sizifovsko borbo za naše narodne pravice. Vsi so bili domiselni in dobro pripravljeni. Poseben uspeh so doživeli tudi sprevodi mask. Med temi so se na prvo mesto uvrstili osnovnošolski otroci iz Šempolaja, ki so prikazali pravljico o ovcah in volku, druge skupine so bile prav tako šaljive in lepe, omenimo naj skupino z Opčin, od Ferlugov in druge maske, ki so prišle na Opčine, da bi bilo veselje še večje in pestrost na višku.

MEDNARODNA KOLESARSKA DIRKA NA TRŽASKEM

Po cestah zahodnega in vzhodnega Krasa se je v nedeljo, 4. t.m., odvijala mednarodna kolesarska dirka za 8. trofejo Združenja slovenskih športnih društev v Italiji. Dirke ki jo je kot prejšnja leta organiziral lonjerski kolesarski klub Adria, se je udeležilo nad 100 kolesarjev amaterjev iz Italije, Jugoslavije in Zvezne republike Nemčije. Med kolesarji so številni olimpijski zastopniki. Neuradni start je bil iz Lonjerja, uradni pa iz Barkovelj. Kolesarji so dospeli na cilj na bazovsko cesto nad Lonjerjem po 129 kilometrov dolgi progi. V začetnem delu dirke so bili trije prehodi pri Božjem polju, nato pa trije

Večer DSI v Trstu

V Društvu slovenskih izobražencev bo v ponedeljek, 13. marca, govoril Lojze Peterle na temo »Ali je slovenska Cerkev božje ljudstvo?«. Začetek ob 20.30.

krogi na odseku Padriče, Trebče, Bani do zaključnega spusta z Obeliska in vzpona po bazovski cesti.

Prvi je na cilj privozil Ragusa (Mainetti Vicenza), drugi je bil Čerin (Rog Ljubljana), tretji pa Papež (Novo mesto). Tudi letos je bila organizacija dirke odlična, zaradi česar je treba Kolesarskemu klubu Adria čestitati in mu dati vse priznanje.

Več prehodov v letu 1984

Po odpravi pologa se je nekoliko povečal osebni promet po italijansko-jugoslovanskih mejnih prehodih. V prvih dveh letošnjih mesecih je državno mejo med Italijo in Jugoslavijo prekoračilo v obe smeri en milijon 940 tisoč 758 ljudi, to je nad 800 tisoč več kot v prvih dveh mesecih lani. Izvedenci pa opozarjajo, da se je povečalo skoraj izključno število prehodov italijanskih državljanov, medtem ko je povečanje števila prehodov jugoslovanskih državljanov dokaj skromno. S prepustnicami je namreč v prvih dveh letošnjih mesecih prišlo v Italijo nekaj nad 130 tisoč jugoslovanskih državljanov.

Natečaj za učence in dijake

Društvo Slovencev miljske občine razpisuje natečaj med učenci in dijaki miljske občine na temo »Navade in običaji naših ljudi v bližnji in daljni preteklosti«. Natečaj ima predvsem namen, da pri učencih in dijakih vzbudi zanimanje za stare navade, ki so urejale življenje naših dedov in babic ob praznikih, kot so velika noč, božič, Novo leto, sveti trije kralji itd., ob raznih dogodkih, kot so rojstvo, smrt, nabor itd. in seveda vsakodnevnih opravilih.

Razredi višjih stopenj lahko pošljejo svoje izdelke, nalogo ali risbo, prvi in drugi razred pa lahko sodelujeta samo z risanjem. Naloga je lahko tudi sad skupinskega dela. Med pogoji pa velja omeniti predvsem naslednje: »pismeni izdelek naj opiše enega, največ dva, taka stara običaja s čim večjo natančnostjo tudi glede pripomočkov, orodja, obleke, hrane, besedila in pesmic«. »Risba pa naj ponazori najvažnejši del navade z enako natančnostjo«. »Izdelke«, tako pravi četrta točka razpisa, »naj izročijo učenci svojemu razredniku ali zastopniku Društva, dijaki pa zastopniku Društva na šoli, če tega ni, pa na sedežu Društva v Miljah ali v vrtecu«.

»EJ VINČEK TI MOJ, BOD DOBER Z MENOJ«

Stane Rastresen je na zadnjem ponedeljkovem večeru v Društvu slovenskih izobražencev na temo »Ej vinček ti moj, bod dober z menoj« v posrečenem izboru prikazal bogati razpoloženjski razpon slovenske ljudske in umetne poezije. Svoj nastop, v katerem je prišla na dan vsa njegova rutinirana gotovost gledališkega igralca, je razdelil na tri dele, ki so obsegali ljudsko poezijo o vinu, balado in romanco ter zdravico. Rastresen je vsekakor znal ustvariti tudi pravo vzdušje in dobiti stik s publiko, ki mu je ob koncu izrazila zahvalo za doživeti večer.

SPORAZUM O RIBOLOVU

Italijansko zunanje ministrstvo je pred dnevi sporočilo, da sta Italija in Jugoslavija sklenili sporazum o ribolovu v Jadranskem morju. Pri tem poročilo ministrstva ugotavlja, kako sta vladi obeh držav dosegli nov uspeh v okviru tesnega medsebojnega sodelovanja. Še ni potekel mesec dni od zadnjega uradnega obiska zunanjega ministra Andreottija v Beogradu, ko sta vladi obeh držav po pogovorih, ki so trajali le tri dni, dosegli sporazum, ki bo omogočil italijanskim ribičem, da bodo ribarili v jugoslovanskih vodah.

Sporazum predvideva vrsto oblik sodelovanja na področju ribolova med Italijo in Jugoslavijo. Obe državi pa se obvezujeta, da bosta ščitili naravno bogastvo Jadranskega morja. V tej zvezi sporazum predvideva sodelovanje med specializiranimi ustanovami za vrednotenje in zaščito

naravnega bogastva. V poštih prihaja tudi ustrezni zavod v Trstu. Ribiči pa bodo sodelovali predvsem v okviru mešanih družb. Nova pogodba namreč predvideva ustanavljanje takih družb, v okviru katerih bo Italija sodelovala zlasti z ribiškimi čolni. Predvideni so tudi posebni tečaji za jugoslovanske ribiče. Italijanski ribiči bodo torej lahko ribarili v jugoslovanskih teritorialnih vodah v okviru mešanih družb, kar pomeni, da bodo sodelovali z jugoslovanskimi temeljnimi organizacijami združenega dela. Na italijanskem zunanjem ministrstvu poudarjajo, da postavlja novi sporazum temelje za dolgoročno sodelovanje med obema državama in za odpravo težav in ovir, ki jih predstavljajo teritorialne vode, kar pomeni, da bosta obe državi odslej skupno izkoriščali naravna bogastva Jadranskega morja.

Nenadna smrt župnika Marjana Černeta v Žabnicah

Izredno veliko ljudi se je zbralo v nedeljo, 4. t.m., v Zabnicah v Kanalski dolini, da bi se poslovilo od žabniškega župnika Marjana Černeta, ki je tragično izgubil življenje v petek, 2. t.m., ko ga je v avtomobilu nedaleč od Humina zajela slabost in je postal žrtev prometne nesreče.

Gospod Černet je bil Benečan, rojen leta 1916 v vasi Črni vrh pri Podbonescu. Duhovnik je postal leta 1940. Najprej je 19 let služboval v Topolovem, nato v Lazah. V Žabnicah je nastopil župniško službo leta 1962. 22 let je torej deloval v Kanalski dolini, kjer je bil priljubljen zaradi svoje duhovniške velikodušnosti, zaradi skromnosti in pripravljenosti na pomoč potrebnim, ne glede na narodne in druge razlike, ki so

Zelo velike zasluge si je pridobil, ko je pretela nevarnost, da bi božjepotno svetišče na Sv. Višarjah prešlo iz oskrbe žabniške župnije v tuje roke. Uspel je, da je ostala ta priljubljena romarska točka v domačih rokah.

Župnik Marjan Černet je ležal na mrtvaškem odru v žabniški cerkvi že od petka zvečer. V soboto ves dan in v nedeljo do pogreba je stala ob krsti častna straža domačega gasilskega društva, ki se je izmenjevala vsake pol ure.

V nabito polni cerkvi je našlo prostor okoli oltarja 30 duhovnikov. Somaševanje je vodil videmski nadškof msgr. Battisti, ob njem pa trbiški dekan Della Marina in msgr. Močnik iz Gorice. Obrede je povezoval župnik Mario Garjup iz Ukev, ki je začasno — do imenovanja novega žabniškega župnika — prevzel skrb tudi za Žabnice.

Videmski nadškof se je z očetovskimi besedami poslovil od svojega duhovnika, zahvalil se mu je za vzor pravega dušnega pastirja in za skrb in ljubezen, ki ju je posvetil Kanalski dolini.

Ob koncu obreda v cerkvi sta se od rajnega Černeta poslovila še msgr. Močnik in deželni svetovalec Drago Štoka. Na pokopališču je župniku v slovo spregovoril domačin Kravina.

Med slovesnim obredom je na koru prepeval mešani cerkveni zbor, ki ga vodi sestra Celina, ob koncu pa je moški zbor iz Žabnic pod vodstvom Hanzija Moschitza odpel še dve žalostinki. Nenadna smrt župnika Černeta je globoko pretresla vse, ki so ga poznali. Šel je iskat zdravja v videmsko bolnišnico, a je med potjo omahnil. Sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

POMEMBNO PRIZNANJE ZA PREDSEDNIKA LEBANA IN KMEČKO BANKO V GORICI

Kmečka banka iz Gorice posredno, njen predsednik g. Ksaverij Leban pa neposredno sta pred dnevi prejela lepo, pomembno priznanje. Na občnem zboru ljudskih bank, ki je bil 28. februarja v kraju Cdroipo, je bil za predsednika Konzorcija ljudskih bank soglasno izvoljen g. Ksaverij Leban, predsednik Kmečke banke v Gorici.

Konzorcij ljudskih bank je največje bančno združenje v deželi Furlaniji - Julijski krajini, saj ima na območju dežele kar 80 okenc in upravlja nad 2 tisoč milijard lir.

Izvolitev g. Ksaverija Lebana za predsednika tako pomembnega bančnega združenja je prav gotovo velika čast zanj osebno ter znak zaupanja, a je tudi lepo priznanje za naš slovenski denarni zavod v Gorici. Predsedniku Lebanu za izvolitev iskreno čestitamo in mu želimo veliko nadaljnjih uspehov v okviru njegovega zavoda v prepričanju, da bo svoje sposobnosti uveljavil tudi na odgovornem mestu predsednika Konzorcija ljudskih bank v Furlaniji - Julijski krajini.

PRAZNOVANJE V BARDU V ZAHODNI BENEČIJI

V Bardu v zahodni Benečiji je bilo v nedeljo, 4. t.m., tradicionalno vaško Marijino praznovanje. Za to priložnost se vračajo domov tudi številni izseljenci. Tudi letos je pel pri osrednji službi božji tržaški zbor, tokrat mešani pevski zbor Marij Kogoj.

Za letošnji pust je izšel dvojezični medfarni list za Prosno, Platišče, Brezje, Tipano, Viskorško, Vizont, Zavarh, Bardo, Ter in Podbardo. List obnavlja pomembnost krajevnih pustnih šeg ter vsebuje daljši prispevek o peti sinodi videmske nadškofije.

MLADINSKI SEMINAR SLOVENSKE SKUPNOSTI

o idejno-političnih vprašanjih, ki ga skupno prirejata Mladinski sekciji Slovenske skupnosti iz Trsta in Gorice. Namenjen je vsem mladim. Organizatorji priporočajo udeležbo ves čas, zato so za kraj seminarja izbrali zavod Alojzijevejšče v Gorici, ulica Don Bosco 60 (tel. 83-515), ki nudi možnost za hrano in prenočišče. Kdor se želi udeležiti seminarja, naj se prijavi za Trst pri Marjanu Breclju (tel. 208-270) ali Silviji Callin (tel. 224-407), za Gorico pa pri Sandri Košič (tel. 85-162 ali 87-170).

Spored:

Sobota, 10. marca, ob 16. uri: predstavitev seminarja in udeležencev;
pozdrav deželnega tajnika SSK prof. Andreja Bratuža;
Marjan Terpin: Zakaj politika?
inž. Franko Piščanc: Ekologija in problemi na našem življenjskem področju;
Marija Ferletič: Pomen našega samostojnega političnega nastopanja.

Nedelja, 11. marca, ob 10. uri: dr. Mirko Špacapan: Ali je SSK brez ideologije?
Ivo Jevnikar: Nastanek in razvoj samostojne slovenske politične poti;
Damjan Terpin: Angažiranost v šolskih organizacijah;

Okrogla miza mladih: mladina SSK, nje delovanje in aktualni problemi.

Seminar se bo končal s skupnim kosilom okoli 13. ure. Vsakdo bo nekaj malega prispeval za organizacijske stroške.

Mladinski sekciji SSK
Trst - Gorica

Bolezen v rozoanskem zadružnem hlevu

Na planoti nad rezijansko vasjo Solbico že dve leti deluje živinorejska zadruga Ta Rožina dolina. Zadrugo so ustanovili vaščani Solbice, njen predsednik pa je Renato Quaglia.

Ob ustanovitvi zadruga so člani privzeli v hlev v glavnem svoje krave, saj so se odločili za rejo krav molznic. Ker pa je hlev zgrajen za 50 glav živine, je zadruga po posredovanju podjetja Friulcarne lani kupila v Zahodni Nemčiji potrebno število brejih simentalov. Vse je kazalo, da bo šlo po najlepših predvidevanjih, ko se je v hlevu pojavila nevarna, nalezljiva živinska bolezen-leukoza, ki je poleg kupljenih krav napadla še domače.

Za zadružnike je seveda to velik gospodarski udarec, ki bo močno prizadel gospodarstvo te rezijanske vasi. Vsekakor pa se zadrugarji tolažijo vsaj z dejstvom, da bolezen ne prizadene mesa in mleka bolnih krav, tako da je oboje užitno. Zato so sklenili, da bodo v najkrajšem času spraznili hlev, ki bo po zakolu bolnih živali moral ostati zaprt za celih šest mesecev.

Delno kritje stroškov, predvsem kar se tiče plače treh stalno zaposlenih delavcev,

si bo prevzelo podjetje Friulcarne; zadrugarji, vaščani Solbice, pa bodo ta čas skušali dobro uporabiti predvsem za smotrno izkoriščanje travnikov, pripravili bodo čim več sena za naslednje leto in še za načrtovanje druge pobude. Odločili so se namreč, vsaj tako se sliši, da bodo z novimi kravami začeli siriti mleko kar sami in da ga ne bodo več vozili v sirarno v Mužac. Pripravljali bi domači sir, ki bi bil manjši, njegova teža bi bila okoli 2 kg, kar bi šlo lažje v promet. Člani zadruga torej niso zgubili volje in poguma. Želimo jim veliko sreče v hlevu in drugače, seveda.

—O—

LAMA V TRŽIČU

Glavni tajnik sindikalne zveze CGIL Lama bo v soboto, 10. t.m., v Tržiču. Udeležil se bo aktivna vodilnih sindikalistov svoje zveze. Na sestanku bodo razpravljali predvsem o krizi v sindikalnem gibanju, kjer je v nevarnosti sindikalna enotnost. Naslednji dan bo Lama eden izmed treh govornikov mednarodne — jugoslovansko-italijansko-avstrijske — sindikalne mirovne manifestacije v Ljubljani.

značilne za Kanalsko dolino. Ob tem pa je bil — kot že v Benečiji — premočrten, ko je šlo za pravice slovenskih domačinov. Že takoj ob prihodu v Žabnice so mu dali vedeti, da ne sme poučevati verouka v slovenščini v šolskih prostorih. Uredil si je zato učilnico v župnišču in ga poučeval v slovenščini in italijanščini, kot je čutil za pravilno v tistem okolju. Leta 1963 je organiziral prvi poletni tečaj slovenščine v Zabnicah. Sodeloval je tudi pri naporih za prosvetno delo in kulturni dvig.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pavle Merkù: Poslušam ZTT, zbirka Eseji, Trst 1983

Občutek, da so naposled gotove meje, je poseben živ v sedanjem stekanju drugega tisočletja, kot je bil posebno živ nekoč pred tisoč leti. Vendar ne na enak način. Srednjeveški milonarizem je doživljal meje stvari predvsem kot spone njihove končnosti v pričakovanju apokaliptičnega izničenja. Odmev tistega občutja bi danes morebiti lahko ujeli, četudi v sekularizirani obliki, npr. v »krizi prihodnosti«, o kateri govori marsikateri naš sodobnik s Krzysztofom Pomianom na čelu. Ali človek poindustrijske dobe razkriva meje, jih otipava in jim prisluškuje predvsem z nekim drugačnim razpoloženjem, v sli, da bi stvari rešil iz objema Niča, v katerega jih je bil sam pahnul, v dobršni meri omamljen od mita neomejenega napredka in revolucije. Kot vsak mit je tudi ta seveda zrasel na trdnih tleh, iz katerih je črpal svojo prepričljivost; človeštvo je z industrijsko revolucijo napravilo v nekaj generacijah skok, ki bi ga na biološki ravni lahko primerjali le nastanku nove vrste. In tudi dejansko so ga. A bil je to skok človeka, podvig svobode, v katerem je človek sam sebe presekel — in že ga je kdo tudi proglasil za nadčloveka ali kar za Boga; in okrog njega je bilo vse za hip ali kaj dlje brez meja, po volji gnetljivo, brez prave obstojnosti — pravzaprav nič. Tako tudi glasba in jezik, o katerih razmišlja Pavle Merkù.

Glasbo je do izničenja privedla avantgarda. V nenehnem hlastanju po izvirnosti se ni zadovoljila z novacijami v mejah glasbe, ampak je postavila pod vprašaj ali kar prekoračila prav te meje, ki glasbo opredeljujejo kot glasbo. O njej Merkù med drugim takole piše: »Pri tem rodu se filozofija in mistika kaj radi usedeta na glasbo in jo s tem radi izničita. Najgenialnejša Cageova skladba je klavirski stavek z naslovom 37'', ki predpisuje točno 37 sekund popolne tišine. Strinjam se, John Cage: ker je industrija odpravila tišino, jo je treba nanovo ustvariti. Toda to ni glasba: je tišina. Neki šarlatan si je celo izmislil kakih dvajset minut trajajočo 'skladbo' za violončelo in klavir, ko oba solista na odru le mimirata predstavo (...). Razlaga: 'Po Hirošimi nima smisla pisati skladbo za violončelo in klavir.' To je poceni filozofija, če že ne demagogija. Glasba to zagotovo ni.« (37) In še: »Ko razlagajo Cage, Stockhausen in drugi svoja dela s teorijo zen, to spet ni glasba: to je mistika, izražena z zvočnimi sredstvi. Take glasbe nisem pripravljen spoznati kot ustvarjalno umetnost, ki posreduje človeško resnico.« (38)

Marsikaj sličnega bi lahko našli pri umetniški avantgardi nasploh, tudi pri tisti, ki uporablja jezik kot svoje izrazilo. Vendar v tej svoji knjigi Merkù ne govori toliko o nespoštovanju meja ali pravil v uporabi jezikovnega sredstva z umetniškimi hotenji, kolikor o nespoštovanju jezika v njegovi splošni uporabi, točneje o splošnem nespoštovanju slovenskega jezika. To nespoštovanje se npr. javlja v nekritičnem (neomejenem) sprejemanju tujk. Pravi Merkù: »Nisem purist: purizem je pravcati jezikovni šovinizem in je simptomatično, da so ga vsiljevali le fašistični režimi. Izposojanje izrazov med sosednjimi jeziki je naraven pojav, kakor je naraven in razumljiv pojav tudi sprejemanje kulturnih izrazov iz vodilnih jezikov v vse druge. Purizem

je zato tudi smešen. Toda purizem je eno, čuvanje identitete jezika je nekaj drugega. Ko pa bi na slepo sprejemali tujke v naš jezik, bi to pomenilo isto kot odpoved jeziku samemu in nacionalni identiteti.« (98) Ker pa je jezik ravno najbolj neposreden, najbolj zaznaven znak nacionalne identitete, je nespoštovanje narodnega jezika tako ali drugače povezano z nespoštovanjem narodne in še prej ljudske kulture. To pa Merkù še posebej pove, ko omenja, da je slovenska oblast v povojni evforiji pometla z »ljudsko kulturo z enako vnemo, s katero je pometala z vero: enostavno je oboje poenotila pod geslo 'praznoverje'; v zameno je ponujala papirnato teorijo in nove dogme brez kulturnega zaledja. Pri nas v Italiji je v istem razdobju posebno na mladino vplival s podobnimi učinki pragmatični materializem razvite industrijske družbe. Kmalu pa je njen blišč z obeti materialnega raja na zemlji preplaval ves slovenski prostor in zakril prevladujočo bedo umetno ustvarjene brezkulturnosti.« (85)

Ker sta glasba in jezik predvsem stvar sluha, je iskanje mej, ki naj zakoličijo njuno obstojnost, predvsem poslušanje. Vendar iskanje Pavleta Merkùja ne gre na slepo; napoteno je že v dokaj določeno smer, ki je v obeh primerih v bistvu ista: k etničnim koreninam! (npr. 57-58, 90). Pri tem pa se odpira neko morebiti ne dovolj ali ne povsem razčiščeno vprašanje. Ko Merkù polaga šopek krizantem na svež grob glasbene avantgarde, ugotavlja, da so vsi njeni najboljši ustvarjalci že krenili drugam: ali v mistiko ali v preteklost, in zdi se, da je do obeh alternativ dokaj skeptičen. (39) Toda njegov poziv h koreninam zveni tudi kot tožba zoper industrijo (npr. 14, 85), tako da je vprašljivo, ali ni v tem tudi nekaj zatekanja v preteklost. Nejasnost, ki se tu

pojavi, bi lahko takole poenostavljeno strnili: eno je odklanjanje nezaželenih pojavov, ki so spremljali in še spremljajo industrializacijo, drugo pa je (neo)ludistično odklanjanje industrije. Podobno se Merkù zaveda, da morajo skladatelji pisati za ljudi, katerim so se odtujili predvsem za časa avantgarde. (16-17). Ravno industrija pa odpira nebroj poti do ljudi in če je res, da niso najboljše izkoriščene, pa je tudi vprašljivo, ali jih je zategadelj pravilno (in še prej mogoče) odkloniti. (20-22) Ali ni ta polemična nastojenost do industrije pravzaprav tudi še avantgardistična? Avantgardistična? Da! Če je namreč avantgardizem bil, kot uvodoma rečeno, v zadnji instanci odraz industrijske revolucije, je po drugi strani imel globoko polemičen odnos do industrije (Benjamin, Adorno itd.). Tudi v tem je bil riba faraonika, ki je sama sebe požrla, kot piše Merkù.

nj

—O—

Pomembna razstava v Ljubljani

V Cankarjevem domu v Ljubljani je že nekaj tednov na ogled zanimiva razstava protestantskih knjig in drugega, v glavnem fotokopiranega gradiva. To razstavo ali »Vunpostavitev je perpravila« Narodna in univerzitetna knjižnica s pomočjo »slovenskiga kulturniga conciliuma«. »Vse vkup pa si je ismisllil Jaro Dolar«.

Pripravljalci razstave so poskrbeli tudi za poseben zbornik, ki obiskovalcu predstavi ne samo 73 razstavljenih bibliografskih enot, ampak tudi znamenitega raziskovalca slovenskega protestantizma dr. Mirka Rupla in še rokopisno zbirko protestantskih piscev iz 16. stoletja.

Razstava je posvečena 400-letnici izida slovenskega, Dalmatinovega prevoda Biblije, ki je tudi prva razstavljená znamenitost ob vstopu v razstavljalni prostor. Za obiskovalca pa so zanimive tudi prve protestantske knjige sploh, ki jih je napisal Luter in drugi nemški reformatorji.

Za nas pa so najzanimivejše slovenske protestantske knjige. Nekatere sploh še nikoli niso bile na vpogled širši javnosti. Zelo umestno je tudi, da so manjkajoče knjige nadomestile re-

dalje na 8. strani ■

Okrogla miza o slovenščini

Zamejski Slovenci smo v stalnem boju proti asimilaciji in smo tudi stalno pod vplivom italijanskega jezikovnega in kulturnega sveta ter se venomer bojimo, da bi prenehali biti narodni osebek. Zato s posebnim občutkom beremo, kako je v Sloveniji naša materinščina zanemarjena že v taki meri, da je svet za slovenščino v javnosti pri Republiškem komiteju Socialistične zveze delovnega ljudstva priredil v petek, 1. t. m. okroglo mizo, s čimer je dejansko sprožil alarmni signal. Okrogla miza, pri kateri so sodelovali dr. Breda Pogorelec, dr. Olga Gnamuš, Stanko Kotnik, Majda Potrata, Janko Čar, Ivan Mrak in Jože Kalan, je bila v Cankarjevem domu in jo je vodil Miha Glavan. Pokazala je, da je stanje, posebno v osnovnih šolah, zelo resno. Kje so razlogi za to? Pobudo za okroglo mizo so organizatorji verjetno dobili tudi ob vsesplošnem uporabi proti novim šolskim programskim jedrom.

Predavatelji so opozorili na veliko odprtih vprašanj, ki jih prinaša novi šolski ustroj. Tako je Stanko Kotnik v svojem posegu poudaril, da se je število šolskih ur materinščine v petih letih zmanjšalo skoraj za tretjino, kar je ogromno. Navedel je sicer le podatke, ki veljajo za pedagoško akademijo v Mariboru, a so značilni. Leto 1966 so na akademiji imeli 351 ur slovenščine,

1975. leta 318 ur, 1977. leta 224 ur in lani 205 ur. To pomeni, da je treba v tako skróčenem času obravnavati isti program z isto temeljitostjo. Te številke in izvajanja drugih govornikov so konec koncev opozarjale predvsem na dejstvo, da je nezanimanje za materin jezik vsesplošen pojav. Upadanje števila ur pouka materinščine pa učenec ali višješolcu preprečuje, da bi se mogel bolj sproščeno izražati, bolj samostojno misliti in biti bolj kulturno osveščen. Ta omejenost postaja pravi problem, saj se ne znajo izražati lepo in predvsem smiselno povedati svojih misli. Zato so pedagogi, ki so nastopili na okrogli mizi, gradili tudi teste, ki so postali važen pedagoški pripomoček, predvsem glede ugotavljanja znanja. Testi, tako ugotavljajo strokovnjaki, pa omejujejo izrazne sposobnosti učencev, ki se pač ne naučijo oblikovati misli.

Jože Kalan je med drugim omenil slovenske politike, ki svojo materinščino vse preradi zapostavljajo pri javnem nastopanju. V zvezi s programskimi jedri pa je Janez Sušilnik povedal, da je v pripravi osnutek slovenskih pogledov na ureditev jedra za materinščino. Glede drugih predmetov, ki naj bi v Sloveniji dobili drugačno podobo in več učnih ur, pa so pripravili poseben dokument.

M.T.

Jugoslavija in sporazumi o obmejnem gospodarskem sodelovanju

V gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Italijo, zlasti na obmejnem področju, je znova nevarnost zastoja. V bližnji bodočnosti bi se moral sestati mešani italijansko-jugoslovanski odbor za gospodarsko sodelovanje ter bi morala biti navzoča tudi oba ministra za zunanjo trgovino Capria in Bojanič. Zasedanje pa so odložili na april ali maj.

Med tržaškimi mesarji je nastalo razburjenje, ker je jugoslovanska vlada omejila izvoz živega goveda po tržaškem avtonomnem računu za obmejno trgovino. Grozijo, da se bodo obrnili na druga tržišča.

Jugoslovanska vlada baje namerava zmanjšati izvoz živega goveda na tržaško tržišče vsaj na polovico. Lani je prispelo v Trst 18.000 glav živega goveda, za prvo četrtletje, letos pa je jugoslovanska vlada dala dovoljenja za izvoz samo 2.000 glav živine. Zdi se, da je ta jugoslovanski ukrep posledica odločitve, da je treba zmanjšati obmejno trgovino po tržaškem in goriškem avtonomnem računu na 15 odstotkov vrednosti celotne trgovine med Jugoslavijo in Italijo. Trdijo, da Jugoslavija tudi omejuje izvoz goveda po brezcarinski listi »C« tržaškega računa.

Preusmeritev izvoza goveda s tržaškega računa na generalni meddržavni sporazum pomeni izgubo deviz, ker v Trstu jugoslovanski izvozniki dosegajo višje cene kot drugod v Italiji. V Trstu dobijo za kilogram žive teže goveda 2.400 lir in drugod le 2.100 lir, za kilogram mesa v četrtih v Trstu 3.900 lir in drugod v Italiji samo 3.100 lir.

V zvezi z omenjenim znižanjem obmejne trgovine zgolj na 15 odstotkov meddržavne naj spomnimo, da ima Jugoslavija posebne sporazume o obmejnem gospodarskem sodelovanju s štirimi od sedmih sosed. Sporazume ima z Italijo, Madžarsko,

Romunijo in Bolgarijo, nima pa jih z Avstrijo, Grčijo in Albanijo. Kljub ponovnim jugoslovanskim predlogom Avstrija takšen sporazum odklanja.

Najvažnejša je obmejna trgovina z Italijo, pri kateri sodelujejo tudi številni operaterji slovenske narodne manjšine.

Jugoslavija je lani izvozila v Italijo za okrog 806 milijonov dolarjev blaga, uvozila iz Italije pa za približno 969 milijonov dolarjev. Jugoslovanski izvoz po tržaškem in goriškem avtonomnem računu je lani dosegel 241 milijonov dolarjev, uvoz pa 234 milijonov. Iz tega sledi, da je maloobmejna trgovina predstavljala skoraj 30 odstotkov celotnega jugoslovanskega izvoza v Italijo ter okrog 24 odstotkov jugoslovanskega uvoza iz Italije. Slovenske organizacije menda opravijo približno polovico maloobmejne trgovine z Italijo. Iz vse Jugoslavije pa sodeluje v maloobmejni trgovini z Italijo 1.100 jugoslovanskih gospodarskih organizacij.

Jugoslovanski Uradni list je konec leta objavil nove devizne predpise, po katerih je treba maloobmejno trgovino — kot reče — znižati na 15 odstotkov meddržavne. Zaradi tega je prizadeta samo maloobmejna trgovina med Italijo in Jugoslavijo, ki bi se morala skrajšati, medtem ko se bo s tremi drugimi sosedami zaradi dosedanjega majhnega obsega lahko povečala.

Predsednik videmske Trgovinske zbornice je konec januarja posredoval pri jugoslovanskem veleposlaniku v Rimu Kosinu. Veleposlanik se je izrekel proti skrajšanju avtonomnih računov, ki koristijo obmejnemu prebivalstvu. Vsako oškodovanje obmejnega prebivalstva nasprotuje tudi osimskim dogovorom, ki izrecno predvidevajo ukrepe za izboljšanje življenjske ravni na jugoslovanskem in italijanskem ob-

mejnem področju. Zaradi tega so na obmejnem področju odpravili polog za prehod meje.

Proti omenjenim omejitvam za obmejno trgovino so te dni protestirali tudi na zasedanju komiteja slovenske skupščine za mednarodne odnose. Kot poroča Tanjug, sta seji prisostvovala jugoslovanski generalni konzul v Trstu Mirošič in jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Krzinič. V komiteju so močno grajali poročilo Zveznega inšpektorja za tržišče. To poročilo so označili kot motenje jugoslovanskih koristi v obmejni trgovini. Razni komentatorji sodijo, da obmejni trgovini nasprotujejo nekatera velika jugoslovanska podjetja, ki se ne morejo vključiti v operacijo po avtonomnih računih.

Pri Gospodarski zbornici v Ljubljani priznavajo, da je sestava obmejne trgovine za Jugoslavijo ugodna. V Italijo namreč Jugoslavija po avtonomnih računih lahko izvažata marsikaj, kar bi iz raznih razlogov težko prodala v Evropsko gospodarsko skupnost, kot so televizorji, čevlji, avtopnevmatiki in nekateri kmetijski pridelki.

Omenjene omejitve utegnejo končno oddaljiti ustanovitev italijansko-jugoslovanske komisije za obmejno gospodarsko sodelovanje. Presenečenje je tem večje, ker sta zunanja ministra Andreotti in Mojsov na februarjem sestanek v Beogradu razpravljala o pospešenju izvajanja gospodarskega dela osimskih dogovorov.

E. V.

—O—

V PRIČAKOVANJU NOVEGA VRHA EGS

Francoski predsednik Mitterand je kot sedanji — šestmesečni — vodja Evropske gospodarske skupnosti opravil 5. t.m. nekajurni obisk v Londonu, kjer je imel razgovore z ministrsko predsednico go. Thatcher in z zunanjim ministrom Howom. Tako je Mitterand obiskal vse vladne poglavarje evropske Deseterice, da bi pripravil novo vrhunsko zasedanje Evropske skupnosti, ki bo 19. in 20. marca v Bruslju.

Bogomir Magajna

VINOGRAD 3

Tisti dan je Ivan v Nabrežini poiskal nekega človeka, ki je bil pol tuje pol naše krvi, a se mu je v službi tujcem dobro godilo. Imel je mnogo denarja. Ivan ga je prejšnji večer povabil s seboj in mu razkazal vinograd. S ceno, ki mu jo je tujec ponudil, je bil Ivan zadovoljen. Zmenila sta se, da pojdetta še tisti teden k notarju in tujec mu bo položil tisočake na dlan. Za tri vožnje v Argentino bo dovolj.

Tujec je seveda razbobnal o kupčiji. Novica je šla kot blisk po vasi in vsi gospodarji so rekli: »Ivan je zblaznel, drugega ne moremo reči.« Maša je prebledela in se skrila v sobo. Marička je zajokala, le stari Ambrož je ostal miren, a oči so se mu bliskale, ko se je sin pozno zvečer vrnil domov.

»Kdaj pojdetta k notarju?« je vprašal sina popolnoma mirno.

»V torek, če vas zanima,« je odgovoril Ivan čemerno in se spravil spat.

Drugi dan je prišel k Ambroževim na obisk Martinc in rekel Ivanu: »Treba ti je prodajati, ko imaš vsega dovolj! Tujca boš

priklical v naš kraj, zalego, ki bo okužila vso vas in onesnažila zemljo.« — Ivan je molčal.

Prišel je Peter in mu rekel: »Če ne bi vedel, da si zblaznel, bi ti odbil glavo, če zaradi drugega ne, vsaj zaradi Maše, ki ji boš ubil življenje. Pa nikar ne misli, da me bo tvoja grdobija odvrnila od tega, da bi jaz ne vzel tvoje sestre.« — Ivan je molčal.

Prišel je župnik in mu govoril: »Drugi so morali iti. Trgalo se mi je srce, toda blagoslavljal sem jih, ko so šli na težko pot. Tebi pa ni prav nič potrebno, da bi kam hodil. Če pojdeš, boš izdal eno glavnih oporišč te vasi. Razdeneš tudi domačo hišo.« — Ivan ni odgovoril.

»Ne trudite se, gospod župnik,« je rekel stari Ambrož mirno, »dokler sem jaz živ, ne bo prodal vinograda.«

»Vinograd je moj in lahko storim z njim, kar hočem,« je vzliknil Ivan jezen in odšel iz hiše.

Pod večerom pa je stari Ambrož sedel na tnal pred hišo in strmел proti brežinam.

Poleg njega je sedela Marička in se še vedno jokala. »Oče, noč se bliža. Jutri pa pride tisti tujec in pojdetta k notarju.«

Starec se je zdrznil in se dvignil. Kri večerne zarje mu je obarvala obraz. Beli lasje so se mu svetili v večernem ognju, kot da sije nova mladost iz njih. Počasi se je okrenil k Marički. Opazoval jo je nekaj časa brez besede, nato so njegovi dolgi, suhi koščeni prsti pobožali njena lica, prvič od takrat, ko je bila še otrok. »Ne boj se, mala, ne bo prodal vinograda!« Čudno jezen je bil podarek teh besedi. Z grozo se mu je zastrmela v oči.

»Oče, saj ne mislite storiti kaj hudega?«

»Ne boj se, mala, ne bom ga ubijal, le oživel ga bom, saj fant ne ve, da je umrl.«

»Kaj mislite storiti, oče?«

»Ne boj se, mala, ti pravim, prav nič žalega mu ne storim.«

Prsti so mu trepetali, a jih ni umaknil s hčerkinih lic. »Prav tako lepa si, kot je bila tvoja mati,« je zaječal. »Oči, čelo, lasje, lica, usta, glas, prav taka. Ostani doma, Marička, jaz pojdem v vinograd, da si ga ogledam še enkrat. Mesec sije s polnim sijem, Marička, in me ne bo vso noč domov. Dobro se bo videlo. Ti pa varuj hišo, saj njega gotovo ne bo. Pil bo v gostilni.«

Pogovor s Sašo Rudolfom

■ nadaljevanje s 3. strani

prijateljskem razgovoru, se niso bistveno razlikovale od tistega, kar smo lahko brali nato v listih, kajti karakteristika športnega časnikarja je v primerjavi s kolegom, ki se ukvarja s politiko ali kroniko, prav v tem, da govori in piše isto.

Kaj osebno meniš o nastopu jugoslovanskih atletov in atletinj?

Ce bi obračun omejili zgolj na moški veleslalom, tedaj bi bil več kot zadovoljiv, saj gre Frankovi srebrni kolajni dodati še peto mesto Strele in deveto Križaja. Kljub izrednemu uspehu v veleslalomu pa je splošni obračun negativen, kajti v slalomu predstavlja sedmo mesto Bojana Križaja neuspeh, ki ga ekipno nekoliko zmanjšujeta enajsto mesto Cerkovnika in trinajsto Kuralta. Slabše od pričakovanj je šlo v smučarskih tehnikah, predvsem pa v skokih, kjer smo od Ulage pričakovali mnogo, mnogo več. Poleg Križaja je bil prav Ulaga, predzadnji na mali in 13. na veliki skakalnici, negativno presenečenje med slovenskimi olimpijci.

Kaj pa o italijanskih športnikih in športnicah?

Azzurri so z dvema zlatima kolajnima lahko povsem zadovoljni. Predvideni Paula Hildgartnerja, se je pridružila še zlata kolajna Paolette Magoni, kar pomeni, da zdaj ne zmagujejo več le Južni Tirolci in Aostanci, pač pa tudi športniki in športnice iz drugih »povsem italijansko govorečih« dežel. Med velike uspehe pa gre postaviti deveto mesto v teku na 15 in 30 km Maurilia Da Zolta, ki je bil prvi od tekmovalcev izven Skandinavije in Sovjetske zveze.

Na območju Sarajeva so za te igre zgradili celo vrsto novih športnih objektov. Kako jih misliš zdaj izkoriščati in ali ne obstaja nevarnost, da bi se pripetilo nekaj takega kot po sredozemskih igrah v Splitu, kjer grozi nevarnost velikemu pokritemu bazenu?

Turistično bo Bjelašnico, Jahorino in Igman bolj težko izkoristiti, saj Bosna in Hercegovina ne spada v tradicionalna zimsko športna sre-

dišča. Morda pa bo le privabila kakega gosta iz vzhodne Evrope ali Grčije, gotovo pa na tisoče ljubiteljev smučanja iz južnih predelov Jugoslavije. Še teže bo z izkoriščanjem naprav na Trebeviču, kjer je zelo draga steza za bob in sankanje. Prav gotovo pa Sarajevo kljub olimpijskim igram ne bo postalo zimsko središče, kot sta Saint Moritz in Cortina, pa niti toliko kot Corvara. Tekmovališča v samem mestu pa bodo nudila možnost popularizacije drsalnih športov, v katerih je Jugoslavija v Sarajevu nastopala prav resle v De Coubertinovem duhu.

Kako je s cestnimi zvezami na območju Bosne in njene prestolnice Sarajeva? Kakšne pa so letalske in železniške zveze? Skratka, kako najhitreje prideš do Sarajeva?

Ceprav nismo več v turških časih, je Sarajevo, ki je od nas oddaljeno le dobrih 700 km, še vedno relativno daleč. Z letalom traja potovanje od Brnika le dobrih 40 minut, vendar mora Tržičan najprej priti do Brnika in tudi leti proti Sarajevu niso dnevni. Kdor bi se odločil za Alitalia, bi porabil pravo premoženje, obenem pa tudi vsaj dva dni, saj pot predvideva odhod z ronškega letališča v Rim, nato v Beograd, s postanekom v Dubrovniku, in šele iz Beograda v Sarajevo. Z železnico traja pot iz Trsta do Sarajeva dobrih 16 ur, z avtomobilom ob ugodnem vremenu pa kakih 9, seveda po notranjosti preko Zagreba in Slavonskega Broda, kajti jadranska magistrala zahteva vsaj še tri do štiri ure več.

Ali misliš, da bo od novih zimskoturističnih in športnih središč imela kaj škode Kranjska gora, oziroma kako drugo tako središče v Sloveniji?

Verjetno bo v Mednarodnem smučarskem koledarju Kranjska gora ohranila svoji dve tekmi za svetovni pokal, saj so delegati Jugoslavije v FIS skoraj izključno Slovenci. Isto bi moralo obveljati za pohorsko Zlato lisico, Sarajevo bo ostalo še dalje kot rezervna, če bi zmanjkalo v Kranjski Gori ali na Pohorju snega. Toda tudi v tem primeru se bo na Bjelašnici ali Jahorini govorilo slovensko.

v te planote. Ako nam jih ugrabijo vsako leto tisoč, bodo čakali pet sto let, preden bodo ugrabili vse. Toda niti sto jih ne bodo ugrabili vsako leto, ne, niti deset. Ko se le ne bi selili tisti, ki jim ni potrebno! Oj, da je moglo tudi mojega zagrabiti, ko bi moral biti najbolj trden med vsemi v tej vasi. Tare ga želja po svobodi, a zemljo bo pustil doma tujcem. Ni svobode za enega človeka, ki je zbežal, toliko časa, dokler ni svobodna zemlja, na kateri se je rodil, dokler niso svobodni tisti, ob katerih je rasel. Samo en človek ne more biti svobodni. Svobodni morajo biti vsi.

Počasi je korakal do lipe in od trenutka do trenutka je naraščala njegova grenkost. Ko je došel do drevesa, se je naslonil s komolcem na deblo. Mesečina je razsvetlila črke: Marija Ambrož † 1908.

Črke so se razrasle na široko. Otipaval jih je s prsti in se grenko smehljal. »Ne, Marija, ne bom pustil, da bi prodal to, kar sva ustvarila midva. Izkravela si, ko si ga rodila, sedaj pa hoče prodati tvoje trte.«

Okrenil se je proti vinogradu. Neslišno so samevale trte ob kolcih. V dolgih vrstah so stale, po sto in sto v eni. Kot dlani z razprostrtimi prsti so nepremično viseli temno-

Pomembna razstava

■ nadaljevanje s 6. strani

produkcije. Za Slovence, ki živimo v Italiji, so mogoče še posebej pomenljive tiste knjige, ki jih je Trubar, skupaj z drugimi duhovniki, prebiral v Bonomovem krožku v Trstu, kar smo doslej vse premalo poudarjali. Vse pozornosti so vredni tudi tisti prevodi svetega pisma, ki so nastali na Slovenskem še pred Lutrom. Obiskovalcem lajša razumevanje nekaterih kulturnih, zgodovinskih in tudi družbenih ozadij vrsta pojasnil, ki so jih razstavljalci namestili na posebnih zaslonih ob razstavljenem gradivu.

V tem smislu moramo ocenjevati to razstavo, ki s prikazom protestantske književnosti opozarja tudi na zgodovinsko ozadje 16. stoletja na Slovenskem. Gre za stoletje, ki je za našo zgodovino izrednega pomena. Razstava pa je vsekakor vredna, da si jo ogledamo.

SODELOVANJE OB MEJI

Komunistični parlamentarci in deželni svetovalci so imeli 5. t. m. v Vidmu novo vrsto posvetov o komunističnem predlogu za gospodarski razvoj in mednarodno gospodarsko sodelovanje na mejnem področju. Za zdaj so o predlogu razpravljali s predstavniki pokrajine, gorske skupnosti in trgovinske zbornice.

SPREMEBE V KRAJEVNI

ZDRAVSTVENI ENOTI V TRSTU

V Trstu se je sedež krajevne zdravstvene enote SAUB 10 v ponedeljek preselil iz ulice Farneto v ulico Svetega Marka v bivši pokrajinski protijetični konzorcij.

Za olajšanje delovanja sedeža SAUB 9 v ulici Nordio krajevna zdravstvena enota poziva zavarovance s področja Sveti Jakob, Pončana, Magdalena, Sveti Vid, Carbola in Elizejska polja, naj se v bodoče obračajo na novi sedež SAUB 10 v ulici Svetega Marka.

Zavarovanci s področja Sveti Alojzij, ulica Ginnastica, Crispijeva ulica, Drevored XX. septembra, ulica Giulia in ulica Cologna, ki so prej hodili na sedež SAUB 10, se lahko odslej obračajo na SAUB 9 v ulici Nordio ali na SAUB 24 v Ghibertijevi ulici.

»Kaj nameravate, oče?«

S širokimi očmi je strmela v njegove. Sklonil se je in ji šepetal na uho: »V materinem imenu mi oprost, Marička! Pojdem in porežem to noč vse trte. Ne bodo drugi žrli tega, kar je ona namakala s svojim znojem. Porezal bom trte, Marička. Ivan bo moral tako ostati doma. Brez trt ne bo zalegel svet niti za pol vožnje v Argentino. Trte rabijo mnogo let, da rode dovolj. Ta čas pa se bo zbudil od mrtvih.«

Gledala ga je z velikimi očmi, potem mu je ovila roke okrog vratu: »Pojdite oče, varovala bom hišo.«

Izza vrhov Vremščice in Brkinskih gora se je polagoma dvigal mesec. Razsvetlil je vso kraško planoto od visokih bregov morja do Grmade, Nanosa in Gobne. Stotine in stotine ograd, prepreženih z omrežjem zidov, se je svetlikalo v tej zgodnji noči. Ambrož je strmela nanje z visoke brežine in se nasmehnil: »Tisoč je teh zidovi obdanih ograd. Ako nam tujci ugrabijo vsako leto eno, bodo čakali tisoč let, preden bodo vse njihove. A tudi tega ne bomo dopustili. Pet sto tisoč nas je še ljudi, ki smo se zagrizli

zeleni listi, vsi razsvetljeni od mesečine. Mlado, zeleno grozdje je vsepovsod sililo izmed njih. Obetala se je bogata letina kot še nikoli. Starec je stopil na prvo polico med trte, segel v žep, privlekel iz njega nož, ki je bil prav tisti, s katerim je vrezal nekoč ženino ime v lipo. Ko se je sklonil prvič, so se mu tresla kolena in roka mu je trepetala. Vendar je z levico zagrabil trto — vse skupaj je zagrabil: kolec, liste, grozde in steblo — zapognil trto k tlom in jo odrezal z enim samim rezom tik ob zemlji. Pobožal je grozde in liste in položil trto previdno na tla. Grenkost mu je kot z železno roko zagrabila srce in čeljust se mu je povsila, vendar je stopil naprej, zagrabil drugo trto in jo odrezal, potem je šel naprej k tretji, k četrti, naprej in naprej. Vsako posebej je poznal, saj jo je stokrat negoval. In štel je razven, medtem ko je rezal: »Trideseto trupelce, eno in trideseto, štirideseto, šestdeseto trupelce... Pisanke ni več... Prvo trupelce, drugo, tretje trupelce...«

Znoj mu je lil z obraza in prsti so se lepili na držaj noža, kot da bi bili umazani od krvi, a starec je rezal naprej: »Zgodnje črnine ni več... Prvo trupelce, drugo, tretje, četrto, peto...«

(DALJE)